

exceptuar-ne Echo (on tant Casac. com jo, 1966, vam sentir *mardáno*, per més que Kuhn digui haver-hi sentit *bardáno*); sembla que és forma general d'Aragó («*mardano*: morueco que se deja para ser padre», Peralta, Borao), i ja figura en una rúbrica del ms. 154 de Saragossa dels Fueros («qui pendrará e furtará *mardano* de ovelas»).

Però d'altra banda, és curiós que sigui també la de les Balears, en particular Menorca: «i va passà un mosquit / tan valerós / que 'm va donà un gros qui va; / i m'aparegué un *marrà* / coronat de quatre banyes», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 174); a Mallorca AMAlcover diu que està antiquat entre els pastors de Manacor (*BDLC* VII, 57).

En canvi, avui en el Princ. *marrà* [1647, *DTO.*,¹⁵ «aries, admissarius»; Lacav.] és molt general (Amades, *BDC* XIX, 165), fora del cat. occid. Sud; i en els Pirineus arriba fins a la Ribagorçana: observant els pastors de la Vall de Boí era clara l'oposició, entre els fills de Benasc, que deien *mardáno*, i els boïnesos que, conversant-hi, contestaven *lo marrà* (1976). Així ho tinc de tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera (a Esterri de Cardós precisaven que no s'aplica als anyells sencers sinó des de l'edat de 2 anys, 1932-4); i així segueix pertot, en els nostres Pirineus, fins a la mar, sense excloure'n ni el Capcir (*lu mārā*, Formiguera, 1960).

Les excepcions que s'han assenyalat són més o menys dubtoses: l'afirmació d'AMAlcover que *marrà* a Tort. seria el 'boc pare' està desmentida per Mestre i Noé que no li reconeix altre sentit que el de pertot; isolada la dada del *DAG.*, i *BDLC* IX, 572, que a Palamós o b-emp. es digui *marro*, s'ha de deixar en quarantena no havent-hi confirmació de tal forma enlloc. En canvi el fet que a Cabdella al costat d'un paratge que duu el nom del *Marrà* hi hagi el gran i altíssim estany anomenat *La Mar* (1957) em fa sospitar que això vingui d'un antic grup de genitius LACUS *MARRĪ 'estany del marrà' (> *Lacmar* > *Lamar*), car els altres dos estanys del circ de Cabdella que duen aquest estrany pseudoarticle femení, *La Morto* i *La Frescau* (1957), deuen venir també de LACUS MORTUUS i LACUS FRISCALIS; no gaire lluny al NO. d'allà, hi ha l'estany de *Mar* (1926), a l'alta ribera de Valarties (Vall d'Aran), que també deu ser STAGNUM MARRĪ; car no té cap semblança que aquestes dues superfícies aquoses, considerables però no gaire vastes, prenguessin 'mar' com a nom propi: al costat de l'una hi ha l'*Estany de Rius*, que el multiplica, i al costat de l'altra n'hi ha dos o tres de més grans que *La Mar*.

Com ja digueren els primers etimologistes moderns que s'ocuparen d'aquest mot —Jud (*BDRom.* III, 1911, 13n.) i Schuchardt (*ZRPh.* xxxvi, 1912, 36)— es tracta indubtablement d'un mot pre-romà. Aquest cridà l'atenció especialment sobre la seva existència en basc, que li interessava primordialment: «El basc *marro* "Widder" és baix- i alt-navarrès i labortà, i sembla ser estrany al guipuscoà i biscaí = oc. mod. *mar*, *marre*, *màrrri*, *marró* (ja antic, *PSW*), *marrou* etc., alabès *marón*, *marote*, "català" *marrà* i val., mall. *mardà*,⁶⁰

arag. *mardano*, Gavarnia *marda*; però és ben possible que el mot vingui en definitiva de l'ibèric, i d'aquí també el cast. *morueco*».

Crec que en aquest temps, Schuchardt ja no creia gaire en la tesi simplista de la igualtat de basc i ibèric, almenys no en identitat de sempre. El cas és que conclou resoltament «en tot cas es tracta aquí d'un mot pre-romà, i això ens permet de vagarejar ben lluny ("ins Weite zu schweifen")": un camític *mārū* 'marrà' (així en el Saho i cAfar) no roman, però, gaire més enllà que un caucàsic *martš* 'ovella': d'altra banda no havia deixat de preguntar-se «¿o constitueix una variant del *barr-/berr-* 'marrà', que també està representat en el Midi: *bé(r)ri*, *be(r)ro*? El mateix basc també coneix una forma amb *b-*: baix-nav. i ronç. *barro* 'anyell d'un any'».

En l'origen pre-romà hem coincidit tots els lingüistes avesats a aquestes matèries: Walter von Wartburg (*Zur Benennung des Schafes*, 1918); Meyer-Lübke (*REW*, 5374); Rohlf's (*Le Gc.*, 1935, § 47); Bertoldi (*ZRPh.* lvi, 182); jo mateix (*DCEC* i *DECH*); Tovar (*Boletim de Fil.* VIII, 271, n. 21). No caldrà entretenir-se ja gaire a rebutjar teories que vaig refutar detingudament en la meua obra, en gran part fantàstiques (Terracini, Bruch), ni en les sostingudes tenaçment per G. de Diego relligant-ho (aferrat a una idea llançada per Diez, *Wb.*, 467, i Sant Isidor)² amb el ll. MAS, MARIS (després amb MARITUS!), car si Meyer-Lübke (*REW*, 5374, 5636, i p. 918) i Moll (*Supl.*, 458, 2151) hi havien vacil·lat, ells mateixos van retractar-se (en el *REW*, i *Alcm*) adherint-se a l'opinió comuna.

Precisant l'extensió del mot en les terres d'Oc (segons *ALF*, 124, 150, Rolland, *Faune* v, 117, *TdF*, s. v. *marre*; i Rohlf's) veiem que, amb diferents terminacions, cobreix tot el domini gascò i la meitat del llenguadocià: en aquest comprèn tot el dept. de l'Aude, O. de l'Erau, S. de l'Aveiron, i tot el Tarn, Tarn-et-G., Lot-et-G., i tota la Girona fora de l'extrem Nord. Les formes són *marrà* a l'Alta Vall d'Aran, Coserans, Alta Vall de l'Arieja i seguint des d'allà cap al Nord fins a una part del Roergue (*màrrā*, Vayssier, s. v. *morro* i *orét*); *mardān* o *mardā* a la baixa i mitjana Vall d'Aran, Luixon i Baròssa, i reapareix a l'Alt Lavedà (Gavarnia i Arrens).

En terres d'oc topem amb formes terminades al·trament: *mar* en bearnès antic (Furs: Lespy, *Gramm. Bé.*, 44), ara encara al cap de les tres valls de Baretons, Aspa i Ossau i ressorgint molt al NE., entorn de Montauban (punts 659 i 741, *ALF*) (cf. el nom dels estanys de Cabdella i Arties);³ *marrou* en bearnès comú i modern (i estenen-se des de la Baixa Vall d'Aspa fins a Bazet de Tarba, sense interrupció, vegeu Rohlf's) i potser algun punt del Gers;⁴ *màrrri* a les Landes (en dos punts del Centre i Centre-N. (Millardet, *Atlas*, p. 7); *marrèt* a quasi tot el Lavedà, Banheres de Bigorra, i vall de la Nesta d'Aura;⁵ *marré* en algun punt d'aquesta (prop d'Anères, *B. d. Mount.* VIII, 121). I ressorgeix a l'extrem oriental de l'àrea llenguadocià, *marré* «bélier» (a Pezenàs, Mâzuc); *marrot* id. en el Tarn (Gary). També a França el significat és